

PREZENȚE ALE OMULUI PREISTORIC ÎN CARPAȚII BUCOVINEI

DE

MUGUR ANDRONIC

Keywords: *prehistory, Carpați, Bucovina*

Dacă pentru multe epoci istorice în ajutorul cunoașterii vin și o serie de izvoare scrise, pentru cele mai îndepărtate perioade ale existenței umane, singura sursă cognitivă rămâne arheologia. Lipsa sedentarității comunităților umane în paleolitic, caracterizate printr-un mod de viață în continuă mișcare, veșnic în căutarea hranei, a contribuit din plin pe de o parte la un anumit grad de dispersare a vestigiilor aparținând acestor timpuri deosebit de îndepărtate, iar pe de alta, la absența unor depuneri arheologice consistente, cauzate tocmai de durata relativ scurtă de ședere în acel loc. Prin urmare, fără îndoială, primele pagini de istorie a locuirii umane, chiar sezoniere, în mediul montan bucovinean, nu pot fi decât incitante pentru cercetător. Subiectul nu numai că este important, având valențe științifice deosebite și pentru restul zonei altitudinale de la răsărit de Carpați, dar și strict necesar, deoarece și în acest areal geografic și cronologic considerăm că va exista încă pentru multă vreme o pată aproape albă din punct de vedere arheologic. Explicațiile pot fi mai multe. În primul rând, dificultățile deosebit de mari ale investigațiilor montane, ca efort fizic, dar mai ales ca imposibilitate de cercetare a terenului, în proporție de peste 99% împădurit sau înierbat. Cu toate acestea, prin perseverență și intuiție, munca aduce adeseori satisfacții deosebite.

În aceeași ordine de idei, trebuie menționat și faptul că cercetarea zonei montane a județului Suceava, axată pe epoca paleoliticului, cu infime excepții, nu a fost vizată până acum de către cercetători.¹

Prezentul studiu se axează numai pe descoperirile arheologice efectuate de către autorul acestor rânduri, în zona montană a județului Suceava, prilejuite de implementarea unui proiect de cercetare finanțat de către AFCN (Ministerul Culturii și Cultelor-București), pe parcursul aproape a întregului an 2007.*

Cu toate că în arealul unor comune au fost verificate numeroase puncte de joncțiune de văi, a unora secundare cu cea principală, nu s-au putut face multe descoperiri concrete, din cauzele menționate mai sus. Acest fapt, firește, nu presupune că în viitorul mai mult sau mai puțin îndepărtat seria siturilor nu se va îmbogăți substanțial. Cu toate aceste impedimente însă, acolo unde terenul a putut permite unele observații asupra solului, autorul a reușit identificarea mai multor situri preistorice, pe care le prezentăm mai jos.

¹ Unele recunoașteri de teren ale colegului N. Ursulescu, inedite mult timp, au fost fructificate de Al. Păunescu (*Paleoliticul și epipaleoliticul de pe teritoriul Moldovei cuprins între Carpați și Siret*, vol. I/1, Ed. Satya SAI, 1998, *passim*), a doua excepție fiind sondajul arheologic de la Pojorâta (M. Tănase, *Sondajul arheologic de la Pojorâta (județul Suceava)*, în *Suceava*, 1997–1998, p. 451–452). Câteva informații inedite până la acea dată s-au mai tipărit recent (M. Andronic, *Apariția locuirii umane în Bucovina și evoluția sa până la sfârșitul eneoliticului*, în *Istros*, XIII, 2006, p. 11–12; idem, *Cercetări arheologice de teren în Bucovina (I)*, în *Suceava*, XXXI–XXXIII (2004–2006), Suceava, 2007, *passim*).

* „Patrimoniul Arheologic al Bucovinei, identificare, protecție și folosire științifică și muzeografică” – dr. M. Andronic (director de grant), Fl. Hău, dr. B. Niculică, Șt. Dejan și dr. I. Mareș. Piese, inventariate recent, se găsesc în colecțiile Complexului Muzeal „Bucovina” din Suceava. Aducem mulțumiri și acum colegului dr. V. Chirica, de la Institutul de Arheologie din Iași, pentru amabilitatea de a verifica cea mai mare parte din piesele menționate în text.

Descoperiri deosebit de interesante, atât ca poziționare geografică, cât și ca diversitate și cantitate a materialului litic, s-au făcut în ultimul segment al văii superioare a râului Moldova (cercetare 2007). Deși condițiile de observații arheologice au fost deosebit de dificile, din cauza vegetației, verificându-se toate terasele zonelor de confluență cu apele secundare colectate de râu, în arealul comunei Breaza s-au putut identifica mai multe situri paleolitice.

1. Pe suprafața terasei de pe partea stângă a gurii de vărsare a afluentului de stânga, pârâului Breaza, în Moldova (**sat Breaza/com. Breaza**), la câțiva zeci de metri sud-est de cimitirul satului (fig. 2/7), s-au descoperit mai multe piese litice, din siltit și silicolit, după cum urmează:

- lamă mijlocie cu retușe ventro-dorsale pe latura dreaptă;
- vârf atipic cu scobituri retușate pe ambele suprafețe;
- două lame mijlocii în stare fragmentară (fig. 3/3; 4/15);
- deșeu de aspect mai vechi decât paleoliticul superior;
- mai multe așchii-deșeuri rezultate în urma ciopririi rocilor locale.

Materialul se poate data larg în paleoliticul superior.

2. Un material litic, din jasp și siltit, incert contemporan cu cel anterior și mult redus cantitativ, a fost descoperit pe micul bot de terasă din spatele gospodăriei pădurarului Cătălin Ursache, formă de teren aflată pe partea dreaptă a pârâul Răchitișul Mic, afluent de dreapta al râului amintit deja (**sat Breaza/com. Breaza**) (fig. 2/6):

- așchie mijlocie cu retușe și scobituri retușate pe ambele laturi, inclusiv la partea distală;
- lamă mijlocie fragmentară neretușată;
- mai multe deșeuri de cioplire.

În același context, trebuie de asemenea să mai menționăm, după informațiile primite de la prof. V. Ursache din București, fratele săteanului menționat mai înainte, că în acest loc s-au mai făcut de-a lungul anilor câteva descoperiri: în anul 1972, o lamă de silex de Prut, nepatinată, de peste 12 cm lungime, ulterior pierdută, iar în anul 1993, un gratoar(?), din aceeași rocă.

3. În prundișul taluzului șanțului gurii uliței care duce la biserica cu hramul Sf. Mihail și Gavril (**sat Breaza/com. Breaza**), în apropierea cimitirului aflat pe terasa înaltă a Moldovei (fig. 2/5), s-a strâns un bogat material litic, în marea sa majoritate din șisturi cuarțo-feldspatice microcristaline (metasiltite), după cum urmează:

- burin dublu diedru pe lamă mijlocie;
- burin de unghi pe trunchiere oblică, cu unele retușe pe suprafața ventrală a laturii stângi (fig. 3/1);
- burin diedru de unghi pe lamă macrolitică;
- trei burine diedre de unghi pe lamă mijlocie masivă (fig. 3/4);
- străpungător pe lamă mijlocie cu retușe pe o porțiune a laturii drepte (fig. 3/8);
- lamă masivă, groasă, cu front de gratoar atipic, la partea proximală (fig. 3/7);
- lamă macrolitică neretușată, dar având la capătul proximal o scobitură retușată;
- lamă mijlocie cu retușe directe și inverse pe latura dreaptă pe suprafețele ventrală și dorsală (fig. 3/13);
- lamă mijlocie cu o imensă scobitură „clactoniană” și cu retușe pe o porțiune din latura stângă (fig. 3/10);
- lamă macrolitică cu retușe fine (de folosire?) pe o porțiune a laturii drepte (fig. 3/11);
- lamă mijlocie fragmentară neretușată (fig.3/9);
- lamă microlitică cu retușe pe latura dreapta;
- lamă mijlocie fragmentară (fig. 4/16);
- două lame mijlocii neretușate;
- fragment de nucleu de lame, piramidal (fig. 3/12);
- așchie macrolitică provenind dintr-un nucleu de mari dimensiuni;
- așchie mijlocie cu talon neted oblic;
- așchie mijlocie cu talon neted oblic, cu scobituri retușate pe ambele laturi;
- așchie macrolitică cu retușe pe ambele laturi (racloar dublu, convergent – convex ?);
- așchie mijlocie neretușată de decorticare;
- numeroase așchii-deșeuri mai puțin ne semnificative (fig. 4/10).

Inventarul litic din acest punct poate fi datat în Aurignacian.

4. Un alt sit arheologic cu material litic databil – de asemenea – în paleoliticul superior se află pe terasa de pe partea dreaptă a gurii văii pârâului Porcescu (fig. 2/4), în curtea sătencei Maria Verolean (**sat Breaza de Sus/com. Breaza**), în mica sa grădină cu sol deosebit de pietros și în terenul de fânaț din imediata apropiere a gospodăriei sale, pe alocuri afectat de urme de torenți care au spălat stratul vegetal. În acest perimetru s-au descoperit următoarele piese, realizate majoritar din jasp:

- gratoar atipic pe lamă mijlocie cu trunchiere oblică retușată;
- burin diedru drept pe lamă mijlocie masivă;
- lamă mijlocie cu scobitură retușată la partea proximală, lângă bulb (fig. 4/18);
- patru lame mijlocii neretușate;
- gratoar convex pe lamă mijlocie (fig. 4/12);
- lamă fragmentară mijlocie cu retușe semiabrupte pe latura stângă;
- așchie mijlocie cu posibile retușe de folosire pe latura stângă arcuită (fig. 4/13);
- lamă cu o imensă scobitură „clactoniană” și cu retușe pe o porțiune a laturii stângi (fig. 3/2);
- așchie mijlocie cu scobitură tip „Ω” la partea distală (fig. 4/7);
- așchie masivă macrolitică neretușată;
- așchie microlitică cu retușe pe suprafețele dorsală și ventrală;
- trei fragmente de nuclee;
- deșeu de cioplire din silex (?), cu scobituri retușate pe suprafața dorsală;
- așchii-deșeuri ne semnificative.

Și acest inventar litic se poate data în paleoliticul superior, putând fi chiar contemporan cu cel anterior. Din păcate, terasa corespondentă de pe partea opusă celei în cauză nu a putut fi investigată, deoarece nu prezenta nici o suprafață de teren arată, practic fiind în totalitate imaș.

5. Pe terasa ocupată în mare parte de cimitirul bisericii satului **Benia (com. Moldova Sulița)**, aparținând Pârâului Benii (fig. 2/3), nu departe de locul de vărsare al acestuia în râul Moldova, în condiții deosebit de dificile pentru observații, s-au descoperit mai multe piese din jasp:

- un vârf atipic, cu retușe pe latura dreaptă (fig. 4/14);
- un fragment de nucleu epuizat;
- o așchie din gresie neretușată;
- mai multe așchii-deșeuri ne semnificative (dintre care una și din silit).

Desigur că cercetările de aici, din viitorul mai mult sau mai puțin îndepărtat, vor putea contribui la o datare mult mai precisă.

6. Și mai spectaculoase ne par descoperirile de la limita montană a județului Suceava spre județul Bistrița-Năsăud. La numai un kilometru nord-est de intrarea căii ferate în primul tunel spre zona transilvană, în localitatea **Teșna (com. Coșna)**, în prundișul drumului comunal ce duce la Tebeleanca, în fața casei lui Vladimir Moldovan, cu nr. 129, la aproximativ 100 m N-V de terasamentul căii ferate menționate, au fost descoperite:

- un gratoar convex pe așchie mijlocie din silicolit (silex cu grad de puritate scăzut), puternic patinat (fig. 4/2);
- două așchii din aceeași rocă ajunsă la opacizare prin patinare.

Piese se pot data în paleoliticul superior final.

7. În solul de la baza micii înălțimi unde este construită biserica „Sf. Maria” din **Coșna (com. Coșna)**, în ruptura terenului, protejată parțial de un parapet de beton din fața lăcașului de cult, a fost descoperit un fragment de lamă din silex cenușiu-alburiu, de mici dimensiuni (21 x 11 mm), cu retușe marginale (fig. 4/1), piesă care se poate data mai sigur în neolitic.

8. Deosebit de interesante sunt și datele reprezentate de descoperirile de pe muntele **Rarău**, în punctul *Pietrele Doamnei* (1651 m. alt. – fig. 2/1). Cercetarea împrejurimilor împădurite din vecinătatea acestor stânci, al căror pitoresc este binecunoscut, caracterizate prin numeroase grupări de pietre de mari și foarte mari dimensiuni, care prin prăbușirea lor suprapusă au format diverse mici caverne, care pot adăposti și acum una-trei persoane, nu a dus la rezultate concrete, ca și în cazul unei mici peșteri de circa 10 metri lungime, formată

prin alăturarea unor stânci aflate la o depărtare de circa 200 m sud-est de cabana turistică. Desigur, vegetația abundentă de pădure și pășune alpină a îngreunat foarte mult investigarea terenului de aici. În schimb, observarea atentă a pietrișului cărării care coboară de la cabană în valea Bistriței, la Chiril, la o distanță de circa 80 de metri de clădirea amintită și la o altitudine de peste 1500 metri, a dus la descoperirea următoarelor piese:

- front larg de gratoar macrolitic, convex, din bazalt (lamprofir) – fig. 4/19;
- lamă mijlocie din silicolit cu scobitură retușată și cu retușe pe latura stângă și cu o alta pe suprafața ventrală a laturii drepte (fig. 4/11);
- lamă mijlocie de tip *à crête*, cu o scobitură retușată pe latura stângă;
- lamă masivă macrolitică, parțial *à crête*, cu o scobitură de tip „Ω”, pe latura dreaptă;
- vârf de lamă de tip *à crête*.

Existența sitului în acest loc de mare altitudine se poate explica măcar parțial, după opinia noastră, prin itinerarea unor comunități umane, poate cu o anumită periodicitate, între valea Bistriței, unde au început să apară noi descoperiri, și sectorul respectiv al văii Moldovei, precum și depresiunea – cu avantajele sale de subzistență umană – Câmpulung Moldovenesc. În actuala fază a cercetării de aici, materialul litic se poate data în Aurignacian.

9. Tot în zona apropiată Rarăului, în **orașul Câmpulung-Moldovenesc**, după două etape periegetice (1999 și 2007), s-a descoperit un nou sit preistoric.

În pietrișul spălat de șuvoaiele de apă ale uliței numită de localnici *Lut*, care pornește din dreptul casei cu nr. 1 al străduței Plaiul Deia, din cartierul Ștrand, în dreptul grădinii lui Gh. Macovei, cu câțiva ani înainte, a fost descoperit un topor din piatră, ajuns într-un grad avansat de distrugere, cauzată inclusiv de o folosire îndelungată, dar și probabil de numeroase rulări ulterioare (fig. 4/20).² În același loc, cercetarea din vara anului 2007 a dus la descoperirea a numeroase piese din jaspuri, demonstrând și aici existența unei prelucrări primitive a pietrei:

- lamă fragmentară cu retușe pe ambele laturi;
- lamă cu fine retușe pe latura stângă a suprafeței ventrale;
- așchie mijlocie, fragmentară, cu scobitură retușată;
- așchie mijlocie cu desprinderi bifaciale și cu retușe pe latura dreaptă (racloar convex ?);
- așchie mijlocie, cu o largă scobitură retușată pe latura stângă (fig. 4/6);
- două așchii mijlocii neretușate;
- două fragmente de nuclee epuizate (fig. 4/17);
- nucleu epuizat, atipic;
- multe așchii-deșeuri de cioplire, unele cu urme de rulaj ulterior, dintre care una și de silit.

Piese se pot data în paleoliticul superior, spre Aurignacian.

10. Inedită este și descoperirea din alt punct montan, plasat în centrul satului **Ciocănești (com. Ciocănești)**, din valea râului Bistrița Aurie, curs hidrografic folosit de-a lungul întregii istorii drept cale de acces spre pasul Prislop și spre Maramureș. Și aici, suprafața infimă de arătură a creat dificultăți deosebite în investigație. În micile grădini aflate pe terasa superioară a râului, deasupra șoselei asfaltate spre Cârlibaba, la circa 100 de metri sud de clădirea primăriei, au fost descoperite, la o distanță doar de câteva zeci de metri, două nuclee fragmentare din jaspuri gălbui-maronii (cu pigmenți feruginoși), cu urme de detașări de lame de mici dimensiuni.

Datarea de epocă este incertă, paleolitic-neolitic, ținând cont că, în amonte, la Cârlibaba, s-au făcut descoperiri mai târzii, neolitice.

11. În cazul sitului de la **Cârlibaba (com. Cârlibaba)**, avem o reconfirmare a unor descoperiri mult mai vechi de piese litice (cinci lame de silex de culoare gălbuie)³, și o poziționare exactă a locului de unde, probabil, inițial s-au făcut aceste descoperiri. Ineditul acestei semnalări generice de perioadă austriacă, chiar dacă fără alte informații, a dus la supoziția existenței aici a unei așezări cucuteniene⁴.

² M. Andronic, *Cercetări arheologice...*, p. 82.

³ R. F. Kaindl, *Geschichte der Bukowina, Von den ältesten Zeiten bis zu den Anfängen des Fürstenthums Moldau (1342)*, Czernowitz, 1896, p. 10.

⁴ D. Berciu, *Repertoriul arheologic de stațiuni și descoperiri preistorice din România. Material pentru un dicționar de geografie istorică*, în *Revista Arhivelor*, V, București, 1942, 1, p. 32, nr. 161; D. Monah, Șt. Cucuș, *Așezările culturii*

Cu ocazia investigațiilor din vara anului 2007, pe terenul cultivat, imediat în spatele cunoscutului monument dedicat descălecătorului Moldovei, a fost descoperită o lamă mijlocie de silex de Prut (?), cu urme de desprinderi anterioare și cu porțiuni de cortex. Trebuie de asemenea subliniate calitățile deosebite ale locului descoperirii, un platou stâncos plasat pe partea dreaptă a gurii de vărsare a pârâului Cârlibaba, terenul de aici fiind aproape plan și având o largă vizibilitate spre acest sector al văii Bistriței Aurii (fig. 4/4). Important este și faptul că pârâul este cel mai important afluent al râului amintit, până la confluența sa cu Dorna, plasată în arealul administrativ al orașului Vatra Dornei, având astfel o vale și un bazin hidrografic deosebit de largi.

Considerăm că acest sit poate avea o importanță științifică deosebită, avându-se în vedere poziționarea sa montană, în contextul existenței în acest sector al văii Bistriței Aurii a unor importante zăcăminte, inclusiv de mangan, de care s-a mai vorbit în literatura de specialitate.⁵ În aceeași ordine de idei, nu excludem nici posibilitatea exploatării preistorice a nisipului aurifer din albia Bistriței Aurii, folosire atestată mult mai târziu, în Evul Mediu.⁶

12. În aceeași localitate, pe terasa înaltă a râului Bistrița Aurie, în grădina casei cu nr. 104, proprietar Șt. Doboș (str. Cârlibaba nr. 9), au fost descoperite următoarele piese din șist cuarțo-feldspatic (metasilitit):

- două lame mijlocii din gresie;
- lamă mijlocie cu scobitură retușată pe latura dreaptă;
- așchie atipică, de decorticare, din silex de Prut, patinată alb-albăstrui.

Fiind foarte modest, inventarul nu poate fi datat mai sigur.

Tot din arealul comunei provin mai multe coarne atribuite speciilor *Cervus elaphus*, *Cervus euriceros* (*Megaceros giganteus*) și *Alces alces*.⁷

13. Tot pe o vale de importanță deosebită pentru circulația omului preistoric, cea a Bistriței, în satul **Ortoaia (com. Dorna Arini)**, am reușit identificarea unui sit important, ținând cont de vechimea și raritatea acestora în zona montană. Pe panta botului terasei de pe partea dreaptă a pârâului Ortoaia (fig. 2/8), cu puțin înainte de vărsarea sa în Bistrița, în spatele clădirii Centrului de Prelucrare a Laptelui din localitate, în grădina locuitoarei Lăcrămioara Botârleanu, s-au identificat următoarele piese litice:

- vârf de lamă masivă, din silex alburiu (fig. 4/5);
- lamă mijlocie din silex impur (fig. 4/8);
- fragment de nucleu, epuizat, de dimensiuni modeste, din silex cenușiu de Prut;
- așchie masivă din silex de Prut.

Piese pot fi datate ipotetic în paleoliticul superior.

Datorită numărului mare al acestor vestigii, descoperite pe o suprafață deosebit de restrânsă și plasată doar marginal față de terasa amintită, acum practic înierbată total, putem presupune aici un nivel de locuire preistorică destul de consistent.

Și în această comună a fost cartat un punct cu faună cuaternară (un corn de *Alces alces*) și o descoperire la circa 1.100 metri altitudine datând probabil din Musterian, o așchie denticulată cu urme de rulaj, din silex patinat.⁸

14. În centrul localității **Crucea (com. Crucea)**, pe o prelungire stâncoasă cu bună vizibilitate în jur a dealului Văratice (fig. 2/2), plasată în apropierea confluenței râului Bistrița cu pârâul Crucea, în grădina lui Ioan Cocan, pe amplasamentul unor foste locuințe de mineri, s-au descoperit, atestându-se astfel existența aici a unui nivel de locuire preistoric:

- o lamă neretușată din jasp (fig. 3/5);
- și o alta cu scobituri retușate pe ambele laturi ale suprafeței ventrale, din metasilitit (fig. 3/6).⁹

Situl se poate data ipotetic în paleoliticul superior.

Cucuteni din România, Iași, 1985, p. 76, pct. 238 („punct neprecizat”). Piese se găsesc actualmente la Naturhistorisches Museum din Viena.

⁵ D. Boghian et alii, *Unele considerații privind identificarea și repertorierea resurselor utile din zona montană a județului Suceava utilizate în preistorie și istorie*, în *Codrul Cosminului*, SN., 8–9 (18–19), 2002–2003, p. 138–140.

⁶ Șt. Olteanu, C. Șerban, *Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova în Evul Mediu*, București, 1969, p. 98–99.

⁷ Al. Păunescu, *op. cit.*, p. 83.

⁸ *Ibidem*, p. 88, 93.

⁹ La această cercetare a participat și colegul dr. B. Niculică.

15. Pe teritoriul satului **Poiana Negri (com. Dorna Candrenilor)**, în apropierea confluenței între pâraiele Gligu cu Negrișoara, pe terenul mai ridicat al grădinii lui Andrei Omeliță, a fost descoperită o așchie atipică, din silex cu impurități, cu scobitură retușată la partea distală, din paleoliticul superior.

În aceeași ordine de idei, amintim aici așchia neretușată din șist negru, descoperire de referință făcută în aceeași microzonă la Poiana Stampei, la o altitudine de peste 1.700 metri (cea mai mare cu descoperiri de acest fel din Carpații Orientali) și un corn de *Alces palmatus* Ham. Smith (= *Alces alces*), identificat cu mult timp în urmă, undeva în arealul actualei comune Dorna Candrenilor.¹⁰

După cum s-a constatat, cu foarte mici excepții, rocile folosite pentru unelte și arme de către comunitățile umane preistorice ajunse ocazional în Carpații Bucovinei sunt de proveniență locală, cu excepția silexului de bună calitate, provenind de la Prut.* Aceste constatări s-au putut face și cu ocazia unor descoperiri preistorice aceramice mai vechi, precum cele de la Vatra-Dornei/*Pârâul Chilieii*, Coverca/com. Panaci, Doroteia/orașul Frasin/*Slatina Doroteia*, Molid/com. Vama/*Doabra*, Poiana Micului/com. Mănăstirea Humorului (puncte *La Canton* și confluența pârâului Stoeneasa Mare cu Humorul), Solonețul Nou/com. Cacica/*Valea Bună*, Runc/com. Cacica/*Slatină* ș.a.¹¹ În acest context al cercetării, din punctul de vedere al rarității, merită să menționăm lama microlitică, cu ambele capete trunchiate și retușate, cu retușe abrupte pe latura dreaptă, din punctul *La Canton*, ca fiind un produs al mezoliticului (fig. 4/3).

Dintre siturile amintite mai sus, o descoperire deosebită asupra căreia mai insistăm, în zona montană din Bucovina, este cea de la *Slatina Doroteia*, sursa de saramură aflată la cea mai mare altitudine din părțile nordice ale Carpaților Moldovei (peste 750 m alt.), constând din diverse unelte din roci locale, de culoare neagră, cu proprietăți bune de clivaj (jaspuri), ceea ce se poate ipotetic constitui, cel puțin până în acest moment, după informațiile noastre – așa cum am afirmat-o cu alt prilej – în “cea mai veche dovadă din România a folosirii de către om a izvoarelor cu apă sărată”.¹² Dintre piesele de la Doroteia, după o nouă revenire perieghetică, acum se mai pot aminti suplimentar următoarele:

- lamă mijlocie cu retușe pe latura dreaptă;
- fragment de lamă mijlocie cu retușe pe latura stângă (fig. 4/9);
- lamă microlitică neretușată;
- așchie cu retușe pe latura dreaptă;
- numeroase deșeuri de cioplire.

Deoarece în cursul celor trei recunoașteri arheologice de aici, de până acum, nu s-au descoperit resturi ceramice, este posibil ca aceste descoperiri să aparțină paleoliticului. Situația amintește de o realitate asemănătoare, constatată în strictă apropiere, de un alt sit aceric, slatina de pe Pârâul Slatinei, din cătunul Runc (com. Cacica), unde s-au descoperit foarte recent urme sporadice ale prezenței umane preistorice.¹³

- burin atipic pe lamă mijlocie;
- trei așchii mijlocii neretușate.

Piesele sunt realizate dintr-o rocă albă, acum destul de moale, de aspect cretos, din marnă brună bituminoasă (alterată?).

Firește, în privința datării siturilor rămâne foarte mult de spus în viitor. Așa cum s-a constatat și cu acest prilej, deocamdată, pe baza identificărilor noastre nu s-a putut demonstra existența în Carpații Bucovinei a vreunui nivel de locuire umană mai vechi de paleoliticul superior. Așa cum bine se cunoaște, în județul Suceava, alături de descoperiri din Gravettian, s-au înregistrat și situri mai vechi ca probabilitate, din Musterian și chiar din Aurignacian.¹⁴ Astfel, zona investigată nu face o excepție în cadrul teritoriului est-carpatic, ținând cont și de o mai veche afirmație a lui C. S. Nicolăescu-Plopșor, prin care evidențiază faptul că „Moldova reprezintă regiunea cea mai bogată în locuiri gravettiene în aer liber”.¹⁵

¹⁰ Al. Păunescu, *op. cit.*, p. 88.

* Rămânem recunoscători domnului prof. univ. dr. C. Catana, pentru verificarea materialului litic prezentat, din punct de vedere al determinărilor petrografice.

¹¹ M. Andronic, *Cercetări arheologice ...*, *passim*; idem, *Apariția locuirii...*, p. 10–12; idem, *Evoluția habitatului uman în bazinul hidrografic Soloneț din paleolitic până la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, Iași, 1997, p. 73.

¹² Idem, *Cercetări arheologice...*, p. 76; idem, *Apariția locuirii...*, p. 10.

¹³ Cercetare inedită, 2007.

¹⁴ Al. Păunescu, *op. cit.*, *passim*; M. Andronic, *Apariția locuirii...*, p. 10–14.

¹⁵ Căpitanu, *Descoperiri paleolitice în bazinul Bistriței*, în *Carpica*, I, 1968, p. 12 (fără trimitere la bibliografie), și 9 și 11, unde se face istoricul descoperirilor de până atunci din bazinul hidrografic al Bistriței (datate în Aurignacian și Gravettian), zonă parțial prezentă și în arealul nostru de studiu.

Desigur, pe măsura eforturilor depuse, este de așteptat ca viitorul să ducă la mult mai multe descoperiri preistorice în Carpații Bucovinei, în ciuda greutăților deosebite de cercetare de aici. În schimb, ca argument al șanselor de viitor, trebuie avută în vedere perioada cronologică, de mii și zeci de mii de ani, în care comunitățile umane au peregrinat pe văile și culmile zonei noastre de studiu, vestigiile de potențial arheologic putând fi deosebit de numeroase față de așteptări. Cu siguranță, în aceeași ordine de idei, aproape fiecare terasă bine individualizată din punct de vedere geomorfologic, cu amplasare la confluențele apelor bogatei rețele hidrografice montane, adăpostește urme de interes științific. Experiența a demonstrat că acolo unde se intensifică cercetarea arheologică de teren, ca în cazul bazinului hidrografic Soloneț, se poate ajunge la identificarea unei densități remarcabile de puncte de locuire paleolitică.¹⁶ Dar cu un amendament major – siturile de locuire postpaleolitică au avut un caracter sezonier, în acele timpuri locuirea existând în mod normal doar pe timpul călduros al anului.

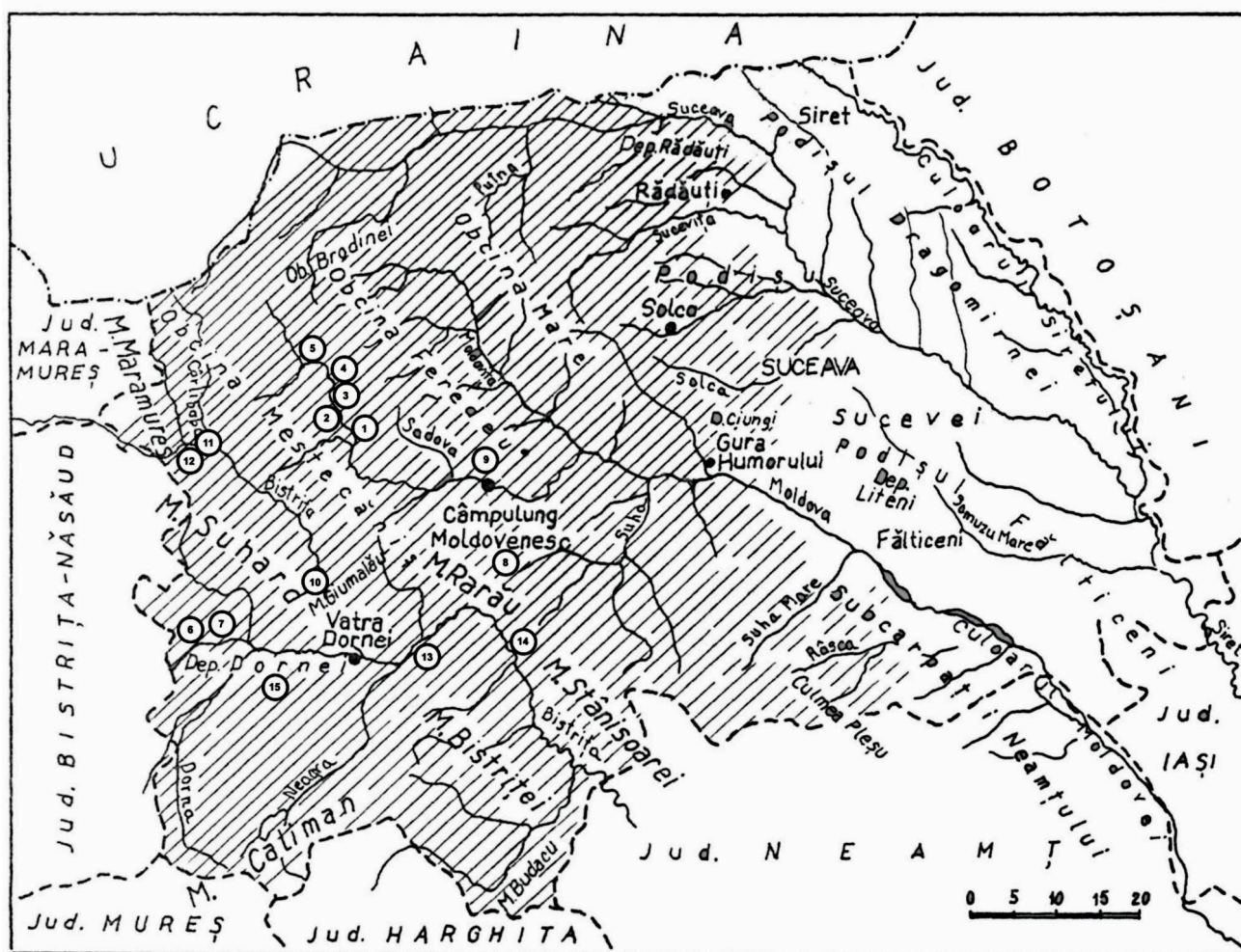

Fig. 1. Harta județului Suceava, cu indicarea noilor situri (numărul corespunde cu cel de ordine din text).

¹⁶ M. Andronic, *Evoluția habitatului...*, *passim*.

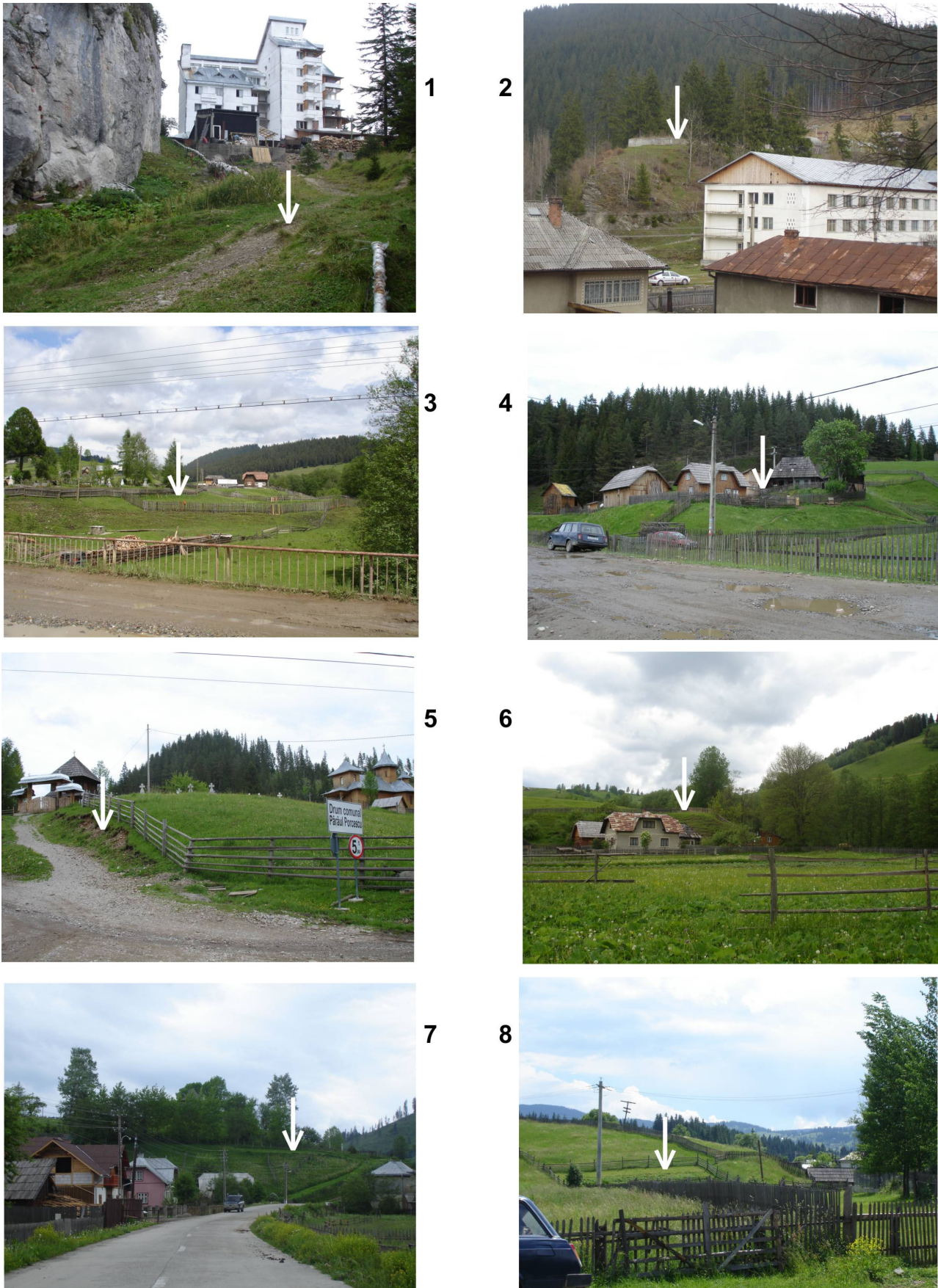

Fig. 2. Amplasamentele siturilor din punctele: 1 – Rarău; 2 – Crucea; 3 – Benia; 4–7 – Breaza și 8 – Ortoaia.

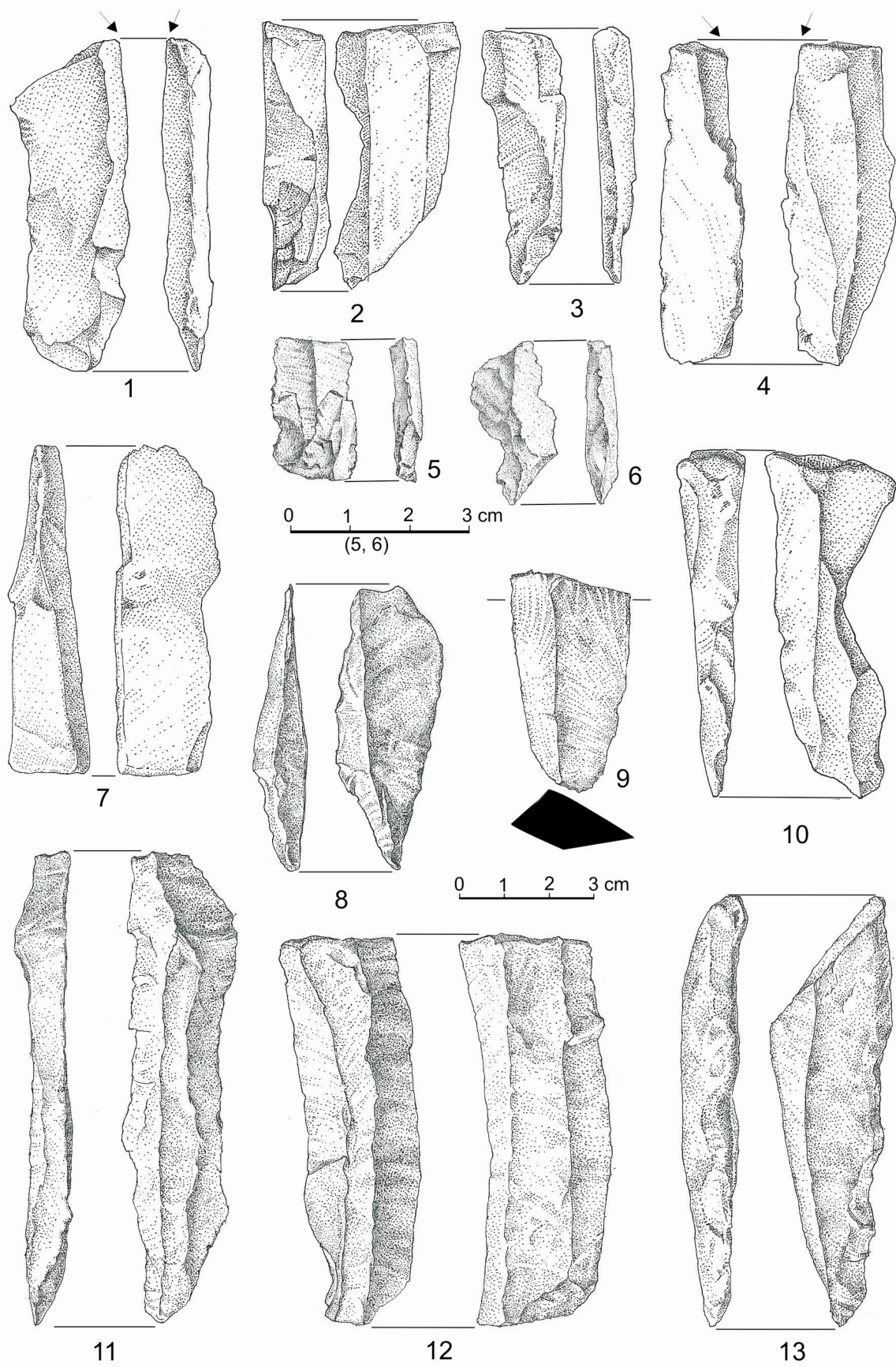

Fig. 3. Piese litice din punctele 1(3), 3(1, 4, 7-13), 4(2), 14(5-6).

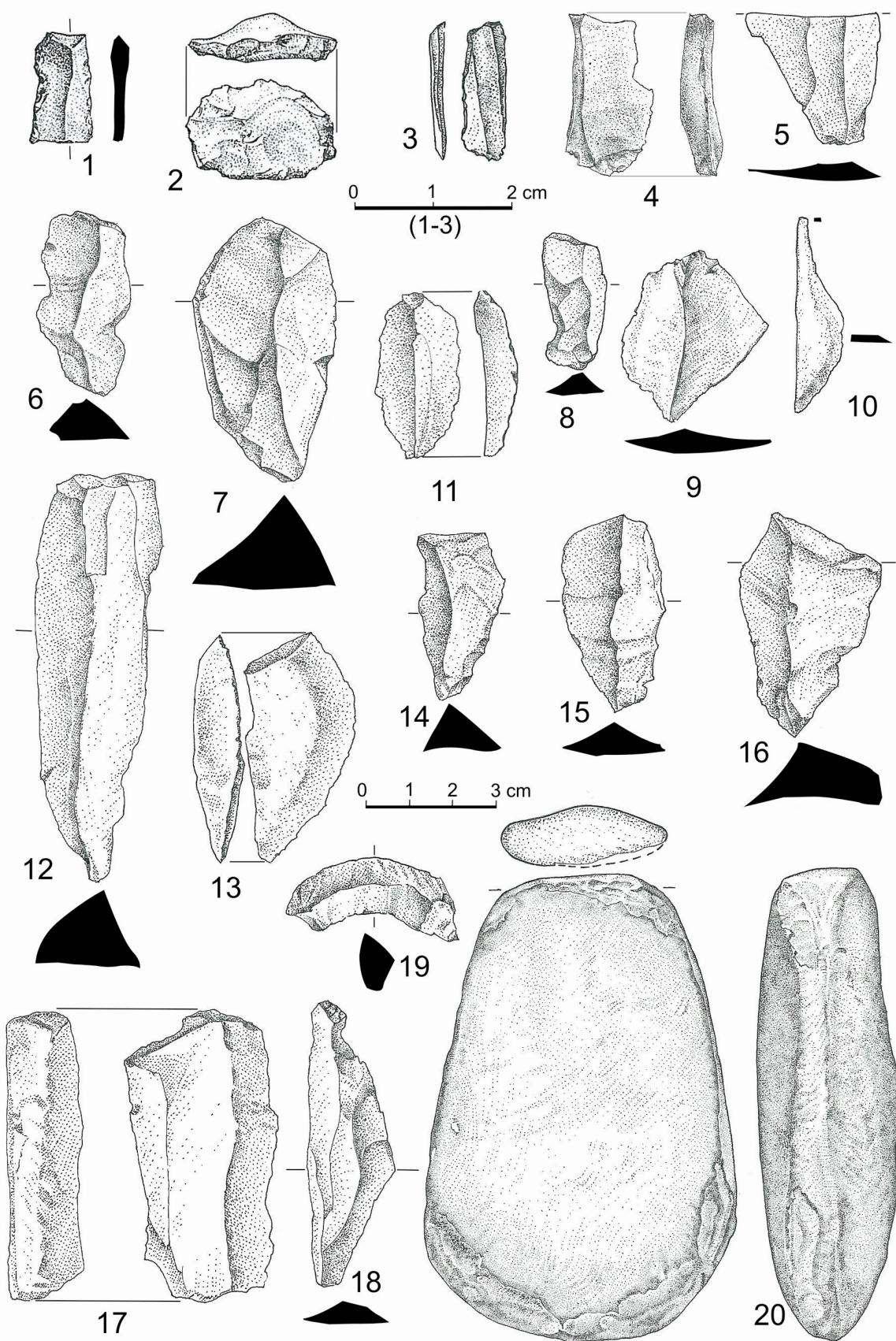

Fig. 4. Piese litice din punctele 1(15), 3(10, 16), 4(7, 12-13, 18), 5(14), 6(2), 7(1), 8(11, 19), 9(6, 17, 20), 11(4), 13(5, 8), Poiana Micului/La Canton (3) și Doroteia (9).

THE PRESENCE OF THE ANCIENT MAN IN THE MOUNTAINS OF BUKOVINA

ABSTRACT

The article presents fifteen new and important archeological sites placed in the mountain area of Suceava county, most of them coming from the superior Paleolithic Age. Several sites belong to the Neolithic Age. The article represents the most important contribution until now in knowing prehistoric house-hold in Bukovina Mountains.

The field research, which was extremely difficult in this area of grazing forests, focused on the terraces near the confluence of rivers, such as that of Moldova and Bistrița. The pieces made of stone that we discovered in these places are only rarely made of silex and quite frequently made of local rocks originated in the Carpathians. During the first stage of research, the discoveries of objects coming from the Upper Paleolithic may be said to belong to the Aurignacian tradition. In turn, the few Neolithic findings (Cârlibaba, Coșna, Câmpulung Moldovenesc), which probably belong to the famous Cucuteni civilization that developed in the course of more than a thousand years, may be associated not only with some hunting expeditions in the mountainous region of Bukovina but also with journeys meant to secure useful minerals as well as native copper or manganese, often used for the decoration of painted ceramics. The stone pieces found near the salt spring of Doroteia/ Frasin, at an altitude of more than 750 metres, represent a singular discovery. If this archeological inventory comes from the Paleolithic, the site might become the attestation of the earliest use of salt by human beings in Romania. Of course, new archeological investigations in the region will be able to better illustrate human presence in this mountain area.

LIST OF FIGURES

Fig. 1. – The map of the Suceava county with the indication of the new archeological sites (with numbers corresponding to those specified in the text).

Fig. 2. – Emplacement of the sites at Rarău (1), Crucea (2), Benia (3), Breaza (4–7) and Ortoaia (8).

Fig. 3. – Stone artefacts from Site Number 1 (3), 3 (1, 4, 7–13), 4 (2) și 14 (5–6).

Fig. 4. – Stone artefacts from Site Number 1 (15), 3 (10, 16), 4 (7, 12–13, 18), 5 (14), 6 (2), 7 (1), 8 (11, 19), 9 (6, 17, 20), 11 (4), 13 (5, 8), and Poiana Micului/*La Canton* (3) and Doroteia (9).

